

gusztus 21-től szeptember 16-ig tartó időszakról, in: *HfS*, 3:147–250. o. Lásd még Béla Vágó: „Budapest Jewry in the Summer of 1944. Ottó Komoly's Diaries.” in: *YVS*, 8:81–105. o. A további részleteket lásd a 29. fejezetben. Komoly Ottó naplóját lásd *Ráday-évkönyv III.*, 1984.

186. Sternnek a budapesti zsidók érdekében történt közbenjárása számos vitatott kérdést vet fel azzal kapcsolatban, miért nem lépett fel a vidéki zsidóság érdekében. Noha valószínű, hogy Horthy elérhetetlen volt a német megszállás első néhány hónapjában, miután kényelmesen úgy döntött, hogy távol tartja magát a kormány által hozott zsidóellenes intézkedésektől, a kérdés továbbra is fennáll, miért nem lépett vele kapcsolatba Stern június második felében, amikor Horthy már újra beleszólt a dolgokba, és a trianoni Magyarország zsidó közösségeinek egy része még az országban volt.

187. Utalás Kassa 1941. júniusi bombázására, melyet állítólag szovjet felségjelű repülőgépekkel a németek hajtottak végre, hogy ürügyet teremtsenek Magyarország-nak a Szovjetunió elleni hadba lépésére. Bővebben lásd a 6. fejezetben.

188. Munkácsi, *Hogyan történt?*, 236. o. Lásd még Stern nyilatkozatát, *HfS*, 3:39–41. o.

189. *RLB*, 217. dok.

190. Az Eichmann-Sonderkommandót visszahívták ugyan, de csak formálisan oszlatták fel, a valóságban nem. Wislicenyt visszaküldték eredeti állomáshelyére, Pozsonyba; Dannecker azt a parancsot kapta, hogy maradjon Budapesten közelebről meg nem határozott feladatok ellátására; még azoknak is, akiket visszarendeltek az RSHA berlini főhadiszállására, azt az utasítást adták, hogy még egy hétig maradjanak Budapesten, „várva az esetleges politikai változást az országban”. Lásd Grell 1944. szeptember 29-i memorandumát. *Uo.*, 220. dok.

191. *Uo.*, 218. dok.

192. A nyolc gyűjtőközpont a következő volt: Csáky utca 5.; az Öntőház utcai zsinagóga; az Aréna út 55. sz. alatti zsinagóga; Jókai utca 4.; Akácfa utca 32.; a Bethlen tér 2. sz. alatti zsinagóga, a Páva utca 39. sz. alatti korábbi internálótábor; és Columbus utca 46. Úgy tervezték, hogy a turai tábor kiürítése után majd a honvédség használja. *Uo.*, 219. dok.

193. *Uo.*

194. *Uo.*, 221., 381. dok.

195. *Uo.*, 224. dok.

196. *Uo.*, 225. dok.

197. Horthy sok titkos értekezletet tartott legbizalmasabb tanácsadói társaságában. Közéjük tartozott gróf Bethlen István, gróf Esterházy Móric, gróf Károlyi Gyula, báró Perényi Zsigmond és Kánya Kálmán. A katonatisztek közül különösen a következőkben bízott: Csatay, Hennyey, Lakatos, Bakay Szilárd, valamint Röder Vilmos, Náday István és Sónyi Hugó nyugdíjas tábornokok.

198. A magyar csapatoknak szeptember 13-án sikerült elfoglalniuk és szeptember 22-éig tartaniuk Aradot. E kilenc nap során sárga csillag viselésére kötelezték a városban maradt 10 000 zsidó 70%-át. Az Eichmann-féle Sonderkommando vezérkara, Abromeit, Dannecker, Eichmann, Hunsche, Novak és Wisliceny a magyar csapatok nyomában ugyancsak a régióba érkezett, állítólag azért, hogy „megszervezze 10 000 német fajú személy repatriálását”. Gh. Kovacs (Eichner), „Eichmann și plănuita deportare a evreilor din Arad și Timișoara” (Eichmann és Arad és Temesvár zsidóinak tervezett deportálása), *Minimum* (Tel-Aviv), 1993. szeptember-október, 40. o. Lásd továbbá Franz Novak 1961. január 22-én elhangzott vallomását a bécsi tartományi bíróságon.